

METAMORFOZELE ROMANULUI ROMÂNESC MODERN

Lect.univ. **Tatiana POTÎNG**,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Modernismul ca mișcare sintetică a rezultat în mare măsură din schimbările fundamentale în mentalitatea și în structura existențială a societății umane și a fost determinat de impactul extraordinar asupra conștiinței europene a studiului inconștientului inițiat de Sigmund Freud și continuat de discipolii săi, Alfred Adler și Carl Gustav Jung.

Nimic din această confruntare de idei nu rămîne în afara sferei de interes a intelectualilor români din perioada interbelică. Într-un timp relativ scurt, practic doar două decenii, romanul românesc traversează vârste diferite, trecînd de la realismul epic, orientat exclusiv spre lumea exterioară, la realismul subiectiv, interesat să descopere realitatea infinit mai complexă a spiritului. Este evidentă opțiunea unora dintre scriitorii interbelici pentru relativizarea perspectivei narative, obținută adeseori prin multiplicarea punctelor de vedere asupra aceluiași eveniment, ceea ce duce la abandonul privilegiului narativ, pentru analiza în profunzime a conștiinței personajelor în detrimentul acțiunii și cauzalității.

Necesitatea de a oferi viziuni asupra lumii, și nu fotografii sau descrieri ale acesteia, determină o altă strategie narativă și o altă atitudine față de tehnica romanescă, ani de-a rîndul considerată un fel de cenușă a genului. Subiectivarea discursului și recunoașterea primordialeității subiectului și atitudinii sale față de obiect și realitate a deschis noi posibilități de manifestare a perspectivei narative homodiegetice.

Acest moment coincide cu apariția la critici și la scriitori a nemulțumirii față de libertățile pe care și le lua romancierul tradițional și, mai ales, față de intruziunile lui perturbatoare în desfășurare acțiunii. Într-un cuvînt, „dictatura” auctorială e înlăturată în favoarea „democrației” și a relativismului caracteristice mentalității moderne.

Narațiunea homodiegetică a permis constituirea unui nou model al realității, a unei paradigme literare întemeiată pe opoziția real/imaginar, în care este estompată exigența certitudinii și se procedează la o recreare poetică a realului prin intermediul memoriei involuntare, imaginației, visului. În aceste romane personajul, intriga, povestirea capătă un caracter relativ, plasîndu-se sub semnul incertitudinii.

Putem afirma că într-o anumită măsură modernizarea romanului românesc interbelic a însemnat trecerea de la narațiunea heterodiegetică cu narator omniscient și omniprezent la narațiunea homodiegetică în care naratorul este un personaj participant sau martor la evenimente.

În romanul modern cu narațiune homodiegetică se modifică raportul dintre Narator - univers diegetic – personaj. Se modifică de asemenea statutul naratorului, statutul personajului și structura universului reprezentat.